

LEAH HAYDEN
MISS GUGGENHEIM

ROMAN OVER HET LEVEN VAN
KUNSTVERZAMELAARSTER PEGGY GUGGENHEIM

Leah Hayden studeerde Duits, politicologie en filosofie in Heidelberg en de VS, waar ze lange tijd in de buurt van New York woonde. Tegenwoordig woont ze met haar man en twee honden in Salerno bij Napels.

Miss Guggenheim werd in het Nederlands vertaald door Carolijn Visschers.

**Ze leefde voor de liefde en veranderde
de kunstwereld: een meeslepende roman over
een intrigerende vrouw**

Lissabon, 1941: kunstverzamelaarster en mecenas Peggy Guggenheim en haar nieuwe liefde, de schilder Max Ernst, slagen er eindelijk in om de oorlog in Europa te ontvluchten en naar de VS te emigreren. Maar zodra hij in New York aankomt, wordt de Duitse Max gearresteerd als een vijandig vreemdeling, en vreest Peggy dat haar minnaar terug naar Duitsland kan worden gestuurd. Tegelijkertijd doet ze er alles aan om haar grote droom waar te maken: haar eigen galerie, Art of This Century, opzetten, waar ze haar collectie Europese moderne kunst wil exposeren. De weerstand waartegen Peggy moet vechten is groot, en haar relatie met Max dreigt daaraan ten onder te gaan...

Miss Guggenheim is een ontroerende roman over het bijzondere en veelbewogen leven van Peggy Guggenheim, de fascinerende en moedige galeriehoudster die de abstracte kunst hielp doorbreken in de Verenigde Staten.

'Peggy Guggenheim, een van de meest fascinerende figuren uit de hoogtijdagen van de moderne kunst, rebelleerde tegen haar familie en liet vervolgens een buitengewone collectie moderne kunst na.' – *Kirkus Reviews*

'Het leven van Peggy Guggenheim was zo buitengewoon dat het haar indrukwekkende bijdrage aan de naoorlogse moderne kunst overschaduwde. De "bruid van het surrealisme" was een excentrieke en onnavolgbare vrouw die zichzelf als cultureel monument tentoonstelde.' – *Nouveau*

LEAH HAYDEN

Miss Guggenheim

Roman over het leven van kunstverzamelaarster
Peggy Guggenheim

Vertaald uit het Duits door
Carolijn Visschers

uitgeverij
ORLANDO

© 2020 Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin (Uitgegeven door Aufbau Taschenbuch; Aufbau Taschenbuch is een imprint van Aufbau Verlag GmbH & Co. KG)

Oorspronkelijke titel *Miss Guggenheim*

© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam en Carolijn Visschers

Omslagontwerp Mariska Cock

© Omslagbeeld Image Select / Alamy

© Foto auteur privécollectie Leah Hayden

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 978 90 832938 6 8

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

De gladde zwarte romp van de gondel gleed soepel over het turquoise wateroppervlak. Zonder het minste geluid te maken liet de gondelier de lange stok met effectieve bewegingen schijnbaar moeiteloos in het water zakken. De palazzi aan het Canal Grande trokken langzaam aan hen voorbij. De Rialtobrug kwam in zicht. Zijn overdag zo witte steen glinsterde heldergeel in de avondzon en stak af tegen het warm oplichtende oker en karmijnrood van de aangrenzende palazzi.

Peggy leunde achterover op haar kussen in het achterste gedeelte van de gondel. Met haar rechterhand aaide ze een kleine lhasa apso op haar schoot, de vingers van haar uitgestrekte linkerarm gleden licht over het wateroppervlak. Ze droeg een lange witte zomerjurk met druppelvormige parels en delicaat borduurwerk, waardoor haar zomerse kleur beter tot zijn recht kwam. Haar heldere ogen gingen verborgen achter een extravagante zonnebril waarvan de witte randen op de vleugels van een insect leken. De Venetianen waren al jaren gewend aan de aanblik van de opmerkelijke vrouw in haar privé-gondel, en Peggy wist welke naam ze haar hadden gegeven: *l'ultima dogaressa*, de laatste vrouwelijke doge. Dat vond ze vermakelijk. Ze glimlachte naar de man die voor haar zat.

‘Leuk dat je me eindelijk eens komt opzoeken, Frederick.’ Frederick Kiesler knikte. Hij was een slanke, kleine man met indringende ogen en dun grijs haar. Ook vandaag droeg hij een keurig kostuum met een vlinderdasje. Peggy was niet anders gewend, want anders dan zij, die het niet zo nauw nam met de mode, hechtte Kiesler aan zijn uiterlijk. De vermoeienissen van zijn reis uit New York waren inderdaad enkel van zijn gezicht af te lezen.

‘Ik moest toch eens zien wat er van je schilderijen is geworden nadat je mijn galerie in New York zomaar sloot,’ zei hij. Er lag een licht verwijt in zijn glimlach.

‘Jouw galerie?’ Peggy lachte. ‘Mijn galerie, bedoel je.’

‘Ja goed, maar ik heb haar ontworpen en daarom ben jij nog steeds beroemd.’

Peggy knikte. ‘Ja natuurlijk, Art of This Century was onze galerie.’

Kiesler was even stil. Zijn blik gleed over het groene water, de palazzi met hun gotische ramen en de kleurige meerpalen. Hij zei: ‘Je hebt een mooi plekje uitgezocht. Venetië is uiteraard schilderachtiger dan New York. En je hebt altijd gezegd dat je terugwilde naar Europa zodra die absurde oorlog voorbij was. Toch...’ Hij zuchtte hoorbaar. ‘Toch vond ik het jammer dat je de galerie sloot. Zonder jou is de kunstwereld daar niet meer zoals die was.’ Hij maakte een wegwijsgebaar. ‘Maar wat zit ik nou te praten en jou verwijten te maken, het gaat erom dat je het hier naar je zin hebt.’

‘En dat heb ik.’ Peggy knikte bevestigend. ‘Na de slopende jaren in New York doen de rust en de schoonheid van deze stad me goed. En je hebt geen idee hoeveel mensen mijn palazzo elke dag bezoeken om mijn verzameling te bekijken. Soms wordt het me bijna te veel, dan doe ik gewoon het hek dicht en laat ik niemand meer binnen.’ Ze lachte ondeugend.

Inmiddels had de gondel de grote bocht van het Canal Grande bereikt en voer onder de sierlijke Ponte dell’Accademia door. De majestueuze kerk van Santa Maria della Salute doemde voor hen op. Zijn machtige koepel markeerde het punt waar het Canal Grande uitmondde in de lagune.

‘We zijn er bijna,’ riep Peggy. ‘Mag ik je voorstellen? Palazzo Venier dei Leoni. *Mijn palazzo!*’

Kiesler keek achterom en zag dat de gondel afstevende op een wit, in vergelijking met de andere bouwwerken, heel laag gebouw.

‘Het werd gebouwd in de achttiende eeuw,’ legde Peggy uit, ‘op een bepaald moment was het geld op en daarom heeft het dus maar één verdieping. Maar dat is de reden dat ik er zo van houd. Op het platte dak kun je heerlijk zonnebaden.’

Kiesler lachte hardop. ‘Als architect denk ik eerder aan mijn collega’s van wie de klanten opeens niet meer konden betalen.’

De gondelier legde de boot aan en hielp hen met uitstappen op de steiger. De ingang van het palazzo werd geflankeerd door twee leeuwen waaraan het gebouw zijn naam dankte. Binnen was het aangenaam koel. Peggy leidde Kiesler door verschillende ruimtes en opende uiteindelijk de deur van een grote slaapkamer. Hij zette zijn koffer neer en keek om

zich heen. Zijn blik bleef hangen bij een raadselachtig schilderij boven het bed.

‘Max Ernst, *Aankleden van de bruid*.’ Kiesler liep naar het schilderij dat hij zo goed kende. Het toonde een vrouw met een lange rode mantel om haar smalle schouders waaruit een uilenkop groeide. Een klein vogelmens wees met een speerpunt op haar onderbuik.

Kiesler keek achterom naar Peggy, die nog in de deuropening stond. ‘Fijn dat je me deze kamer geeft. Dat was altijd al een van mijn favoriete schilderijen van Max.’

Peggy knikte peinzend. ‘Ja, het is prachtig. Een van de eerste die ik van hem kocht. In 1941 in Marseille, op de dag dat alles tussen ons begon. Ook al had ik het gevoel dat de bruid zijn geliefde Leonora was. Soms kan ik het zelf niet geloven. Wat was dat een opwindende tijd.’

I

De helling werd steeds steiler en Peggy moest hijgen van de inspannende klim. Het pad maakte een bocht. Ze bleef staan. Rechts van haar helde het stenige landschap, bedekt met lage dennen, af naar zee. Peggy kon niet genoeg krijgen van de lichtgrijze rotsen, het weelderige groen van de bomen en daarachter de donkerblauwe zee... Ze zoog de kruidige lucht diep in haar longen. Wilde tijm, rozemarijn en lavendel. Wat hield ze van deze kust! Peggy's blik dwaalde verder langs de steile kliffen en gleed over de helderwitte stad. Op dit uur dommelde Marseille slaperig in de krachtige middagzon, een grijs oorlogsschip in de haven was het enige wat eraan deed denken dat deze indruk bedrieglijk was. Peggy scheurde zich los van de aanblik, keek op haar horloge en schrok. Ze was te laat! Zandstof dwarrelde op toen ze snel de weg volgde. Het kon niet ver meer zijn. Hier, aan de poorten van Marseille, lag Villa Air-Bel, waar ze eigenlijk vijf minuten geleden een afspraak had. Maar volgens haar werd stiptheid overschat. Er waren maar weinig leden van haar familie die het daarmee eens waren, dacht ze.

En opeens stond ze voor de villa. Een stevig bouwwerk van drie verdiepingen met grote ramen, omgeven door een tuin en hoge platanen. Het tuinhok ging piepend open. De tuin was verwilderd, het door onkruid overwoekerde grind kraakte onder haar schoenen. De verf bladerde van de roodbruine gevel en de groene luiken van het huis. Met de ene hand streek Peggy haar knielange rok glad, terwijl ze met de andere de bel luidde. Ze hoefde niet lang te wachten.

'Peggy!' Een slanke, donkerharige man met ronde brillenglazen opende de deur. 'Kom binnen, we verwachtten je al.'

'Ik onderschatte hoelang het kon duren om hier te komen.' Peggy glimlachte verontschuldigend, en Varian Fry beantwoordde haar glimlach.

'We hebben hier van niets zoveel als tijd.'

Peggy begreep wat hij bedoelde.

'Max verwacht je al. Ik denk dat hij in de tuin is, een ogenblik graag.'

Fry liet haar achter in de donkere hal. Peggy liep naar de spiegel boven een stenen haard en bekeek zichzelf. Voor een vrouw van net boven de veertig zag ze er jong uit. Haar zwarte haar viel net over haar schouders, haar gezicht en armen waren gebruind, wat goed paste bij haar donkerbruine ogen. In het schaarse licht van de vestibule viel haar iets te grote neus niet op. Peggy streek een haarlok van haar voorhoofd. Als haar grote zus Benita haar zo had kunnen zien! De sobere kleren, de eenvoudige halsketting, het gele stof op de versleten schoenen met de lage hakken... Zo kleepte een Guggenheim zich niet. Maar haar lievelingszus was dood, gestorven bij de geboorte van haar kind, en Peggy zelf hechtte geen waarde aan dure kleding of sieraden, behalve oorbellen dan. Ze had haar geld nodig voor andere dingen. Voor kunst...

‘Kom mee Peggy, ik heb hem gevonden.’ Fry was teruggekomen en begeleidde haar door een ruime eetkamer naar de tuin.

Max Ernst stond onder een van de grote platanen achter zijn schildersezels, met de rug naar hen toe.

‘Hij werkt aan één stuk door, ik denk dat hij zichzelf wil afleiden van een knorrende maag. Onze rantsoenen zijn krap.’ Fry lachte, maar Peggy wist dat het geen grapje was. Ze raakte Fry’s arm even aan en daalde vervolgens de stenen trap af naar de tuin. Ze liep voorzichtig naar Max Ernst toe om hem niet te storen.

‘Ik weet dat u er bent.’ Hij zette een laatste accent, zette het penseel in een beker terpentijn en draaide zich om.

Peggy stak haar hand naar hem uit. ‘Meneer Ernst, ik wilde u niet storen.’

‘Dat deed u niet. We hadden een afspraak, en...’ Hij keek op zijn horloge. ‘U hebt me al meer tijd gegund dan ik had verwacht.’ Peggy ging naast hem staan.

‘Wat ziet u?’ Max Ernst bekeek haar met enigszins samengeknepen ogen.

Peggy hield haar hoofd scheef en keek aandachtig naar het schilderij. Het was geschilderd met een techniek die ze niet kende.

‘Een dor landschap,’ zei ze. ‘Het ziet er moerassig uit, en tegelijkertijd versteend. En verschillende wezens. Ze lijken ingemetseld of bevroren.’

‘Ik noem het *Europa na de regen*.’

‘Na de regen? Daarmee bedoelt u zeker de oorlog.’ Ze kwam dichterbij. ‘Als het zo doorgaat, blijft er van Europa inderdaad alleen een verwoest woestijnlandschap over.’

‘En dat is precies de reden dat u hier bent.’ Hij glimlachte. ‘Kom, ik heb glazen en water klaargezet. Ik zou u graag iets exotischers aanbieden, maar we zitten hier nogal op een droogje.’ Hij leidde haar naar een houten tafel tussen twee platanen, waar ze gingen zitten. Max schonk in en keek haar aan. Tot haar ergernis voelde Peggy dat ze door zijn open blik ging blozen. Snel verbrak ze de stilte.

‘Zo zien we elkaar dus weer. Hoelang is het geleden dat ik in uw atelier in Parijs was?’

‘Twee jaar geleden.’

Er verscheen een ondeugende twinkeling in haar ogen. ‘Ik kwam bij u om uw schilderijen te kopen, in plaats daarvan kocht ik er een van uw partner, Leonora Carrington.’

‘We zijn niet meer samen.’ Max’ stem klonk bars, maar op hetzelfde moment herwon hij zijn kalmte, en zijn gezicht ontspande toen hij vertelde: ‘Ik was drie keer geïnterneerd. De derde keer wist ik te ontsnappen. Toen ik eindelijk terugkwam in Saint-Martin-d’Ardèche bleek Leonora ons huis te hebben verkocht en was ze vertrokken. Ik heb geen idee waar ze nu is. Blijkbaar heeft ze een paar schilderijen van me meegenomen, andere stonden nog her en der in de kamers.’ Peggy keek hem getroffen aan, maar voor ze iets kon terugzeggen veegde Max het onderwerp met een energiek handgebaar van tafel. ‘Dat is gebeurd. Het heeft geen zin daarover te blijven nadenken. Niet vandaag, niet op deze mooie middag.’ Hij keek haar vriendelijk aan. ‘We zitten hier in deze prachtige tuin. Er waait een lichte zeebries en u bent gekomen om mijn schilderijen te bekijken... en dit keer misschien iets te kopen.’ Hij knipoogde naar haar en ze lachte. ‘Als u bereid bent afstand van ze te doen.’

‘U kunt er zoveel krijgen als u wilt. Op grond van alles wat ik over u heb gehoord zullen ze bij u in goed gezelschap zijn.’ Peggy trok een wenkbrauw op, en hij ging verder. ‘Het schijnt dat u het afgelopen jaar in Parijs een aanzienlijke collectie hebt opgebouwd. De naam Peggy Guggenheim is in elk atelier bekend.’

‘Dat weet ik. Als iemand me een paar jaar geleden had verteld dat ik op een dag elke cent die ik had zou uitgeven aan kunst, zou ik hem in zijn gezicht hebben uitgelachen. Maar toen ik er eenmaal mee was begonnen kon ik er niet meer mee ophouden.’ Ze moest lachen om zichzelf. ‘Het lijkt wel een verslaving. Als ik een schilderij zie of een beeld dat me aanspreekt, moet ik het gewoon hebben. Ook al maakt dat het in deze tijden allemaal nog moeilijker, want ik ben bezig mijn vertrek

naar New York te regelen, samen met mijn ex-man en onze kinderen. Hier in Europa is het niet veilig meer, voor een Joodse vrouw al helemaal niet. Tot nu toe heeft mijn Amerikaanse paspoort me beschermd, maar ik heb het gevoel dat dit elk moment kan veranderen.'

Max keek bezorgd. 'Ik heb een zoon uit mijn eerste huwelijk, Hans-Ulrich. Zijn moeder is Joods. Gelukkig is hij een paar jaar geleden al naar New York vertrokken. Sindsdien noemt hij zich Jimmy.' Hij lachte onzeker, alsof hij er nog aan moest wennen.

'Met die naam zal hij het daar in elk geval beter redden.' Ze keek Max indringend aan. 'En hoe zit het met u? Varian Fry vertelde me dat u ook naar New York wilt.'

'Ja, net als iedereen. Fry en het reddingscomité doen er alles aan om me de benodigde papieren te bezorgen. In de tussentijd zit ik vast in Air-Bel, het voelt als een wachtkamer. Maar hier ben ik tenminste redelijk veilig. Hopelijk duurt het niet lang en gaat het me niet al te veel geld kosten.'

Peggy knikte. De gedachte om Max Ernst in New York weer te zien sprak haar verrassend genoeg aan. Heimelijk observeerde ze hem. Zijn blauwe ogen in het markante gezicht leken zijn omgeving tot in het kleinste detail waar te nemen. Wanneer hun ogen elkaar ontmoetten, had ze het gevoel dat hij haar geheimste gedachten kon lezen. Hoewel Max maar enkele jaren ouder was dan zij had hij spierwit haar, waar de van zee afkomstige wind mee speelde. Zijn lichaam was slank en leek gespierd. Plotseling stond hij op.

'Nu we over onze moeilijke situatie praten worden we almaar somberder. Het is de hoogste tijd om het over belangrijke zaken te hebben.' Hij maakte een uitnodigend gebaar en glimlachte. 'Kom, ik heb al een paar schilderijen neergezet. U houdt van kunst, ik schilder. Het zou toch wel sterk zijn als we elkaar daar niet in vinden...'. Hij keek haar aan. Iets te lang, vond Peggy. Ze lachte. Hij kon niet weten dat ze zich voor het eerst in jaren nerveus voelde in aanwezigheid van een man.

Ernst nam haar mee naar een ander deel van de tuin. Ze liepen om een heg heen, toen bleef Peggy staan. Rondom een lage boom had hij een aantal schilderijen geplaatst. Sommige hingen aan takken. Het was een ongewoon schouwspel en het samenspel van kleuren en stijl, omlijst door groene bladeren en gras, had iets sensueels. Peggy was met stomheid geslagen. Kunst was voor haar nooit een zakelijke aangelegenheid geweest. Ze had haar eerste sculptuur gekocht omdat de aanraking van het

gepolijste metaal een emotie in haar losmaakte. De meeste mecenasen kochten iets omdat ze het zich konden veroorloven. Ze wilden naam maken of het ooit voor een hogere prijs doorverkopen. Peggy verzamelde kunstwerken vanwege de gevoelens die ze bij haar opriepen. Zich onderdompelen in een kunstwerk was niets anders dan het ontdekken van een nieuwe wereld, alsof haar lichaam reageerde op de beeldtaal van de werken. Ze keek naar een schilderij met in het midden een vrouw met een vogelkop. Het was surrealistisch, als een droom, een beeldraadsel zonder oplossing. Als dat de werelden waren die in het innerlijk van deze man leefden, dan... Ze maakte de gedachte niet af, maar keek achterom naar Max.

‘Wat is de titel van dit schilderij?’

‘Ik noem het *Aankleden van de bruid*.’

‘Ik wil het kopen. Maar niet alleen dit werk.’

Ernst keek haar verwonderd aan. ‘U vraagt me helemaal niet naar de betekenis van dit schilderij. Dat is meestal de eerste vraag die kopers me stellen.’

‘Ik niet.’ Peggy liet haar vingers voorzichtig over het wollige rode uilenhoofd van de vogelvrouw glijden en zei: ‘Als u me vertelt wat u voelde toen u dit schilderde, is dat voor mij bepalend. Dan lukt het me niet meer mijn eigen gevoelens op te wekken.’

Max Ernst keek haar nieuwsgierig aan. ‘U bent... apart. Ik moet toegeven dat ik me u anders had voorgesteld.’

‘Een rijke Guggenheim-erfgename die kunst verzamelt omdat ze al genoeg schoenen heeft?’ Peggy glimlachte ironisch.

Max knikte verlegen. ‘Zoiets.’

Ze keken elkaar even aan, tot Peggy haar blik afwendde.

‘Ik moet gaan.’ Ze liep in de richting van het huis. Opeens had ze haast. Was ze bang? Bang voor het verlangen dat ze in zich voelde opkomen? Max Ernst haalde haar in. Zonder iets te zeggen liepen ze door de villa. Pas bij het tuinhek pakte hij haar bij de arm.

‘Wanneer zien we elkaar weer?’

Zijn blauwe ogen stonden ernstig. Peggy’s zenuwen waren in één klap verdwenen.

‘Morgen om vier uur in Café de la Paix,’ zei ze zacht.

Ze draaide zich snel om en liep het stoffige pad af, het van lavendel doordrenkte late middaglicht in.